

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobkyně: **E. P.**, zastoupené JUDr. Václavem Luřchou, advokátem se sídlem Opatovická 18, Praha 1, proti žalovanému: **Krajský úřad Středočeského kraje**, Zborovská 11, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 4. 2008, čj. 45810/2008/KUSK, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2008, čj. 7 Ca 84/2008 - 61,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2008, čj. 7 Ca 84/2008 - 61 **se zrušuje** a věc **se vrací** městskému soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Vymezení věci

[1] Městský úřad v Benešově vydal dne 29. 10. 2007 rozhodnutí čj. Výst. 16530-1/2/2004/Ba, kterým nařídil žalobkyni odstranit stavbu kůlny na pozemku 257/66 v katastrálním území Lštění.

[2] Proti rozhodnutí městského úřadu podala žalobkyně odvolání. Krajský úřad Středočeského kraje (žalovaný) rozhodnutím ze dne 4. 4. 2008, čj. 45810/2008/KUSK odvolání žalobkyně zamítl a rozhodnutí správního orgánu I. stupně potvrdil.

[3] Žalobkyně podala proti rozhodnutí žalovaného správní žalobu u Městského soudu v Praze. Po doručení výzvy k zaplacení soudního poplatku ve výši 2000 Kč požádala žalobkyně podáním ze dne 30. 5. 2008 městský soud o osvobození od soudních poplatků. V žádosti uvedla, že jejím jediným příjmem je starobní důchod ve výši 7189 Kč měsíčně a

že nutnost uhradit soudní poplatek by pro ní znamenala velký zásah do její finanční situace, neboť by již nebyla schopna uhradit běžné náklady spojené s bydlením a uspokojováním základních životních potřeb. Soud žalobkyni vyzval, aby vyplnila formulář „*Potvrzení o osobních majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků*“. To žalobkyně učinila dne 20. 9. 2008. V předepsaném formuláři uvedla, že je rozvedená, je starobní důchodkyní a jejím jediným příjmem je důchod, zvýšený od července 2008 na 7659 Kč měsíčně. Dále uvedla, že má členská práva a povinnosti ve stavebním bytovém družstvu a s tím spojený nájem družstevního bytu v Praze, v němž bydlí. Družstevní podíl dosud splácí. Vlastní dvě rekreační chaty, z nichž jednu hodlá převést na syna. V části formuláře označené jako „*X. Jiné okolnosti, které by mohly mít vliv na osvobození: (výdělkové možnosti žadatele, nepříznivý zdravotní stav, děletrvající nemoc v rodině, apod.)*“ uvedla: „*Letos jsem prodělala těžkou operaci (odejmutí ledviny), která mi pravděpodobně znemožní si v budoucnu přivydělávat*“.

[4] Městský soud v Praze napadeným usnesením rozhodl, že žalobkyni osvobození od soudních poplatků nepřiznává. V odůvodnění uvedl, že ačkoli má žalobkyně nízký příjem, nemajetnost nelze vykládat úzce pouze ve smyslu nedostatku finančních prostředků, nýbrž je nutné vycházet z celkových majetkových poměrů. Žalobkyně vlastní dvě chaty a má družstevní byt, z čehož vyplývá, že její majetkové poměry jsou dobré a nevylučují úhradu soudního poplatku. O majetkových poměrech žalobkyně svědčí i to, že si mohla dovolit nechat se zastupovat advokátem již v řízení před správním orgánem, a to ve věci bagatelní (předmětem sporu je dřevěná kůlna). Zdravotní stav žalobkyně je nerozhodnou skutečností.

[5] Proti tomuto usnesení podala žalobkyně (stěžovatelka) kasační stížnost. V ní uvedla, že soud má při rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků posuzovat komplexně celkové (majetkové a sociální) poměry účastníka, včetně věku, zdravotního stavu a rodinné situace. Soud nevzal v úvahu především nepříznivý zdravotní stav stěžovatelky a s tím spojené nutné výdaje. Soud měl zohlednit i to, že žalobkyně žije osaměle a sama musí hradit veškeré náklady na domácnost. Při posouzení celkových poměrů stěžovatelky měl soud dojít k závěru, že předpoklady pro osvobození od soudních poplatků jsou splněny.

[6] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

II. Postup soudu

[7] První senát Nejvyššího správního soudu došel při předběžné poradě k právnímu názoru odlišnému od právního názoru již vyjádřeného v jiném rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, a to v rozsudku ze dne 24. 6. 2004, čj. 6 Ads 44/2003 - 63. V citované věci šestý senát rozhodl, že žalobce nesplňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. V tomto případě měl žalobce příjem z částečného invalidního důchodu 4621 Kč měsíčně a další příjem 8200 Kč ročně. Byl vlastníkem garsoniéry, v níž bydlel, a rekreačního domku. Na obou nemovitostech vázlo zástavní právo ve výši celkem 500 000 Kč. Šestý senát uvedl, že ačkoli má žalobce příjem, který by odůvodňoval osvobození od soudních poplatků, vlastnictví dvou nemovitostí, byť zatížených zástavou,

takovýto závěr vylučuje. První senát vyjádřil názor, že při rozhodování o osvobození od soudních poplatků by soud měl vycházet především z příjmů popř. jiných finančních prostředků žalobce; k jinému majetku žalobce, především k nemovitostem, by soud měl přihlížet spíše ve výjimečných případech. Vlastnictví (dvou) nemovitostí by nemělo být bez dalšího překážkou pro rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků. Věc proto v souladu s ustanovením § 17 odst. 1 s. ř. s. postoupil rozšířenému senátu.

[8] Rozšířený senát usnesením ze dne 24. 8. 2010, čj. 1 As 23/2009 - 95, rozhodl, že při úvaze o splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. vychází soud nejen z finanční hotovosti, jíž žadatel disponuje, ale bere v úvahu i jeho celkové majetkové poměry včetně vlastnictví nemovitostí; to však samo o sobě není překážkou osvobození od soudních poplatků. V odůvodnění rozšířený senát uvedl, že osvobozování od soudních poplatků na základě žádosti v soudním řízení správním podle § 36 odst. 3 s. ř. s. by se mělo řídit obdobnými kritérii jako v občanském soudním řízení podle § 138 odst. 1 o. s. ř., a to i přesto, že používají odlišné pojmy („prostředky“ vs. „poměry“). Rozšířený senát rovněž aproboval zohlednění skutečností uvedených v *„Potvrzení o osobních majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků“*. Co se týče vlastnictví nemovitostí, rozšířený senát uvedl, že ačkoli je soud má v rámci posuzování splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků jistě zohlednit, skutečnost, že účastník nemovitost(i) vlastní, nemůže sama o sobě odůvodnit závěr, že je schopen soudní poplatek uhradit. Soud může nemovitosti zohlednit např. tehdy, pokud účastníku z nich plynou nějaké příjmy (v případě komerčních nemovitostí vlastněných za účelem obchodování s nimi nebo jejich pronájmu) nebo pokud z jejich vlastnictví lze usoudit na neúplnost údajů uvedených účastníkem v *„potvrzení“* (pokud účastník musí disponovat finančními prostředky na jejich pořízení či údržbu). Pokud však jde o nemovitosti vlastněné za účelem přiměřeného bydlení či rodinné rekreace, nelze od účastníka spravedlivě žádat, aby prostřednictvím jejich zpeněžení získal prostředky na úhradu soudního poplatku. Rozšířený senát nakonec poukázal i na možnost rozložení splatnosti soudního poplatku v čase tak, aby bylo jeho uhrazení pro účastníka řízení s ohledem na jeho poměry přijatelné, a na možnost přiznat osvobození pouze částečné.

[9] Rozšířený senát věc vrátil k dalšímu projednání a rozhodnutí prvnímu senátu.

III. Posouzení věci

[10] Vázán vysloveným závěrem rozšířeného senátu, posoudil první senát věc samu a došel k závěru, že kasační stížnost je důvodná. Stěžovatelka namítla nesprávné posouzení právní otázky městským soudem ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a to nesprávný výklad a aplikaci § 36 odst. 3 s. ř. s. při posouzení žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků.

[11] Městský soud v napadeném usnesení sám konstatoval, že majetkové poměry ve smyslu příjmovém jsou nepříznivé. Jako důvody, které přesto vylučují osvobození stěžovatelky od soudních poplatků, městský soud uvedl: (i) práva k družstevnímu bytu a vlastnictví rekreačních chat, (ii) skutečnost, že se stěžovatelka nechala zastoupit již ve

správním řízení advokátem, přestože předmětem sporu byla věc nízké hodnoty, zatímco (iii) zdravotní stav žalobkyně je pro osvobození od soudního poplatku nerozhodnou okolností.

[12] Jak uvedl ve svém výše uvedeném usnesení rozšířený senát, ačkoli vlastnictví nemovitostí lze jistě při posuzování zohlednit, pokud jde o nemovitosti k bydlení či k rodinné rekreaci, nepostačuje zjištění vlastnictví takových nemovitostí k závěru, že podmínky pro osvobození od soudních poplatků nejsou dány. V případě stěžovatelky je třeba vyjít z toho, že se jedná o nemovitosti užívané k bydlení resp. k rekreaci členů rodiny stěžovatelky. Práva stěžovatelky k družstevnímu bytu je přitom třeba posuzovat analogicky jako nemovitost k bydlení. V každém případě toto zjištění může být pouze jedním z faktorů, které je třeba při posuzování stěžovatelky vzít v úvahu, nikoli však faktorem rozhodujícím.

[13] Skutečnost, že stěžovatelka se nechala již v řízení před správním orgánem zastoupit, pak nemůže být stěžovatelce nijakým způsobem na újmu. Jde o realizaci základního práva zaručeného v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Je třeba zdůraznit, že jednotlivce je ve vztahu k orgánu veřejné moci ve znevýhodněném vztahu, neboť orgány veřejné moci disponují kvalifikovanými odborníky, zpravidla specializovanými na konkrétní oblast státní správy. Pokud se jednotlivce brání zásahu do svých práv ze strany orgánu veřejné moci, je zcela namístě, že využije pomoci osoby rovněž kvalifikované, tedy advokáta. Úvaha směřující k tomu, že stěžovatelka si může dovolit nechat se zastoupit advokátem, a proto má i prostředky k uhrazení soudního poplatku, je tedy nesprávná. Zda je hodnota věci, o níž je spor veden, vysoká či nízká, to rovněž nemůže být zohledněno při posuzování podmínek pro osvobození od soudního poplatku. Zákon pouze v § 36 odst. 3 třetí větě s. ř. s. umožňuje zamítnout žádost o osvobození od soudního poplatku, pokud soud dojde k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný. Takovou úvahu ovšem městský soud neučinil.

[14] Za nesprávný považuje Nejvyšší správní soud i názor městského soudu, že zdravotní stav stěžovatelky je okolnost, která nemůže mít žádný vliv na posouzení žádosti o osvobození od soudních poplatků. Jak uvedl i rozšířený senát ve svém usnesení v této věci, vyzývá-li soud žadatele k uvedení všech skutečností dle formuláře *„Potvrzení o osobních majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků“*, nemůže tak činit z jiných důvodů, než že jsou všechny pro jeho rozhodnutí podstatné. Součástí uvedeného formuláře je pak i výše citovaný bod *„X. Jiné okolnosti, které by mohly mít vliv na osvobození: (výdělkové možnosti žadatele, nepříznivý zdravotní stav, déletrvající nemoc v rodině, apod.)“*. Mezi skutečnostmi uváděnými do formuláře je tedy i údaj o případném nepříznivém zdravotním stavu žadatele. Je totiž zřejmé, že nepříznivý zdravotní stav může mít vliv i na majetkové a výdělkové schopnosti žadatele. Na jedné straně totiž jsou zpravidla se závažnou nemocí spojeny určité výdaje, které je žadatel nucen vynakládat nad rámec uspokojování běžných životních potřeb (léčba, dieta apod.), navíc je třeba zohlednit i to, že nepříznivý zdravotní stav žadateli může vlastní výdělečnou činnost znemožnit. V tomto směru je údaj stěžovatelky uvedený ve formuláři, že v důsledku nedávno prodělaného zákroku (odebrání ledviny) si nemůže přivydělat k důchodu, zcela relevantní a městský soud jej měl při vyhodnocení celkových poměrů stěžovatelky zohlednit (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2008, čj. 1 As 63/2008 - 34).

Městský soud měl zohlednit ostatně i další skutečnosti uvedené ve formuláři, které hovoří ve prospěch osvobození stěžovatelky od soudních poplatků: pokročilý věk stěžovatelky i to, že jako rozvedená žije osaměle a musí sama hradit veškeré náklady spojené s bydlením a dalšími životními potřebami.

[15] Při vyhodnocení celkových poměrů stěžovatelky ze skutečností uvedených ve formuláři pak je zřejmé, že pro osvobození stěžovatelky od soudních poplatků svědčí celá řada okolností: nízký příjem, nepříznivý zdravotní stav, pokročilý věk a to, že jako rozvedená žije v jednočlenné domácnosti a nemůže své náklady na bydlení a uspokojování jiných základních potřeb s nikým sdílet. Proti osvobození stěžovatelky pak hovoří pouze jedna skutečnost, totiž vlastnictví nemovitostí k rodinné rekreaci a k bydlení. Jak bylo uvedeno rozšířeným senátem, samotná tato okolnost nevede k závěru, že u stěžovatelky nejsou splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Úvaha městského soudu, že stěžovatelku nelze od soudních poplatků osvobodit i proto, že se nechává v řízení zastoupit advokátem, je rovněž nesprávná. Jak bylo výše odůvodněno, nelze skutečnost, že se žadatel nechává zastoupit advokátem, přičítat při posuzování žádosti o osvobození od soudních poplatků k tíži žadatele.

[16] Z uvedeného jasně vyplývá, že závěr městského soudu o tom, že stěžovatelka nesplňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, je nesprávný. Proto Nejvyšší správní soud napadené usnesení městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Městský soud rovněž rozhodne o nákladech řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. září 2010

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu